

እራስን ለለውጥ ማዘጋጀት አገርን ለመለውጥ በሚደረገው ሂደት ቀዳሚነት ሊሰጠው የሚገባ ጉዳይ ነው።

ዕለት 06-03-2021

ከብርሃን አሰፋ

አገራችን ኢትዮጵያ ከገባችበት ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ባህላዊ እንዲሁም ማህበራዊ ችግሮች ለመውጣት ምን ማድረግ ይጠበቅናል? አሁን በያዝነው አካሄድ አገራችን ካለችበት መልክ ብዙ እና ውስብስብ ችግሮች ማውጣትስ ይቻላል ወይ? ህብረተሰባችን የተለያዩ የሞራል ኮምፓሶን በውስጡ ይዞ ጥሩ እና መጥፎ የሚላቸውን ባህሪያት እንዴት ወጥ በሆነ መንገድ ልናስታርቃቸው እንችላለን?

አገሪቱ የምትመራበት አስተሳሰብ እና ህግ ሁሉም ዜጋ ሊቀበለው ካልቻለ እንዴት ወጥ እና የተናበበ መንግስታዊ ስሪት ሊኖረን ይችላል?

ወጥና የተናበበ መንግስታዊ ስሪት ከሌለን ደግሞ የተጋረጠብንን ውጫዊም ሆነ ውስጣዊ የህልዉና አደጋ እንዴት ለንመክተው እንችላለን? የሚሉትን ጥያቄዎችን ግዜ ወስዶ መመለስ የእየአንዳንዱ ኢትዮጵያዊ ግዳታም ሃላፊነትም ነው።

በእኔ አረዳድ የአገራችንን ችግር ለመፍታት አልፋና አሚጋው እያንዳንዱ ግለሰብ እራሱን ለመቀየር ሲነሳ ብቻ ነው ብዬ አሰባለሁ። ምክንያቱም አገርን ወደ ተሻለ ደረጃ የመቀየሩ የመጀመሪያው እርመጃ እራስን በመቀየር ሂደት ዙሪያ ስለሚገኝ። ይህን ባላደርግን ቁጥር ችግራችን ከዕለት ወደ ዕለት እየተደገፈፈ የአገራችንም ህልውና አደጋ ላይ በመውደቅ ወደ አልተፈለገ ችግር የሚደርስን መስሎ ይታየኛል። ከላይ የዘረዘርኩዎቸውን ጥያቄዎች ወደ መመለስ አልሄድም። አንባቢው እራሱና በዙሪያው ከሚገኙ ዎገኖች ጋር በመሆን በመዎያይት መልሶቹን እንዲፈልግ ለአንባቢው ትቸዋለሁ።

ወደ ተነሳሁበት እርዕስ ከመግባቲ በፊት ሁላችን የምናውቀውን አገራችን ያለችበትን ወቅታዊ ሁኔታ ማለትም ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ እንዲሁም ማህበራዊ አውዱን በአጭሩ ለመግቢያ ያክል ገልጬ ወደ ዕለቱ እርዕስ አመራለሁ።

አገራችን ያለችበት ተጨባጭ ሁኔታ

.....

በአሁኑ ሰዓት አገራችን በውስጥ በምትከተለው የዘውግ ፖለቲካ ምክንያት በውጭ ደግሞ ድክመታችንን ተመልክተው ሊወሩን እና ብሂራዊ አንድነታችንን ሊያፈርሱ ያስፈሰፉ ሀይሎች የአገራችንን ደንበር በጉልበት ወረው በዉሃ ሃብታችን ለማዘዝ እና እኛንም የበይ ተመልካች ሊያደርጉን የተነሱበት ወቅት ላይ ነው የምንገኘው። ወደ ውስጣዊ ችግራችን ስናልፍ ደግሞ አገራችን ላለፉት 30 ዓመታት እየተማራችበት ያለው የዘውግ ፖለቲካ ያመጣው ጣጣ እንደሆነ ብዙዎቻችን የምንስማማበት ጉዳይ ይመስለኛል። በዚህ ባሳለፍነው የ30 ዓመታት የፖለቲካ ሂደት ውስጥ በኢትዮጵያ ምድር ታይቶ በማይታወቅ መልኩ የሰው ልጁ የጭካኒን ጥግ ያየንበት ዘመን ነው። የሰው ልጁ እንደሰው እራሱን ችሎ የማሰብ፣ የመናገር እና ያሰበውን የመተግበር መብቱን ተነጥቆ በደባ በሚናገረው ቁንቁዋ እና ባህል ምክንያት፣ እንደሰብስብ በማሰብ እሱ ከሚናገረው ቁንቁዋ ውጭ ካለው ወገኑ በተቃራኒ በመቆም ለችግር፣ ለፅብ፣ ለመፈናቀል እንዲሁም ለብዙ ዜጎች መገደል አይነተኛ ምክንያት ሆኑል።

የሰው ልጅ የብዙ ማንነቶች፣ ባለቤት፣ ሲሆን እንደ የሁኔታው ማንነቶቹን፣ በፈለገው ገዜና ስዓት የመጠቀም ባለሙሉ መብት ሆኖ እያለ አንዳንድ አዎንታዊ ባዮች የግለሰቡን መብት በመግፈፍ እኛ እናውቅልህ አለን ያንተ ማንነት ከቁንቁህ እና ከባህልህ የሚመነጨው ማንነት ብቻ ስለሆነ ይህን ተጠቀም ብለው እነሱ የመረጡለትን ማንነት ይጭኑበታል። የማንነት መገለጫዎች ብዙ ሲሆኑ ለምሳሌ አንድ ሰው ወንድ፣ ሴት፣ መምህር፣ ወታደር፣ አባት፣ እናት፣ ተማሪ እና በሌሎች ማንነቶች የመጠቀም መብት ሲኖረው እነዚህ ማንነቶች እንደየ አውዱ ከሁናቴው ጋር በማጣጣም የሚጠቀምበት ነው የሚሆነው እንጂ በአንድ ማንነት ብቻ የሰው ልጅ አይገልጽም።

የሰውን ልጅ ዘርፈ ብዙ ማንነቶችን አውርዶ ለአንድ ማንነት ብቻ መስጠት አሁን አገራችን ያለችበትን ውስብስብ ችግር ምንጭ ከማድረግ ውጭ መፍትሄ ሊሆን አይችልም። ችግሩን የተደረሰበ እንዲሆን ከሚያደርገው ምክንያት አንዱ "እኛ እና እነ እሱ" የሚል ክፍፍል በአንድ ህብረተሰብ ውስጥ ስለሚፈጠር ከዚህ ጋር ደግሞ እንደ ህብረተሰብ የማንስማማባቸው ብዙ ታሪካዊ ሂደቶች ሲጨመርበት ፅንፈኝነት እንዲያደግ አስተዋዎአ አደርጉል። የሰው ልጅ በፅንፈኝነት ልክፍት ከተያዘ ልክ ወያኔ ለ30 ዓመታት በዜጎች ላይ ያደርሰ የነበረውን መጠነ ሰፊ ጭካኔን፣ በማስቀጠል ለሰው ልጅ ደንታ ቢስነቱን አሁን ያለው መንግስትም ቀጥሎበታል። ወያኔ ስል ከትግራይ የመጣውን ቡድን ብቻ ሳይሆን እስከዛሬ ድረስ የዘለቀውን የኦሮሙማንም አስተሳሰብ ጭምር ይሆናል። ምክንያቱም አስተሳሰቡ ዘውግ መራሺ ስለሆነና ይህን ተከትሎ የሚመጣው ፅንፈኝነትም በትግራይ ወይም ሆነ በኦሮሞው ኦሮሙማ አስተሳሰብ ውስጥ ስለሚገኝ። የትህነግ ቡድን ላለፉት 30 ዓመታት የፈፀመው ሰቆቃ እልብቃው ብሎ ይህ አሁን በቅርቡ ደግሞ በኢትዮጵያ መከላከያ ሠራዊት አባልት ላይ ያደረገውን ዘግናኝ ጭፍጨፋና የሰውን ልጅ በላይ ላይ ሲኖ ትራክ በመንዳት የሰው ልጅ እራስ እንደሰንብ ለካ የፈነዳል በሎ ምስክረነቱን በተሊቭኾን መስኮት መጥቶ የሰጠውን የመከላከያ ሰራዊት አባል አስታውሳለሁ። ከዚህ በተጨማሪ በዘውጋቸው ብቻ ተመርጠው በማይካድራ፣ በጉራፈርዳ፣ በቢሻንጉል፣ እና በተለያዩ የኦሮሚያ አካባቢዎች እየደረሰ ያለው ጭፍጨፋ የፅንፈኝነት ውጤት ነው። ፅንፈኝነት በአንድ ግዜ የሚፈጠር ችግር አይደለም። እራሱን የቻለ ሂደት አለው። ፅንፈኝነት የሚከሰተው አንድን ማህበረሰብ ወይም ቡድን በጥላቻ መንፈስ በመሳል በተደጋጋሚ የማህበረሰቡንም ሆነ የሰብሰቡን ሰም በመጥፎ የተሳለው ማህበረሰብ እንደ ሰው ባለመቁጠር በማህበረሰቡ ላይ የሚደርሰው ማንኛውም ዓይነት ዘግናኝ ጭፍጨፍ በመጥፎ የተሳለው ማህበረሰብ ከአሁን በፊት አደረገው ለሚሉት ግን ምንም ማስረጃ ለማይገኝለት ወንጀል ተመጣጣኝ ሞታ ስለሆነ በማህበረሰቡ ላይ የሚደረገው ማንኛውም አይነት ነገር ተገቢ እንደሆነ በፅንፈኞቹ ዘንድ ይታመናል።

እንደ ማህበራዊ የሰነ ልቦና ጠበብቶች አስተምህሮ መሰረት ከሆነ ደግሞ ፅንፈኝነት በአንድ ግለሰብም ሆነ ቡድን ውስጥ የሚያቆጠቁጠው የግለሰቡ ስበፊና ሚዛኑ ሲዛባ ሊከሰት የሚችል የሰነ ልቦና ችግር ነው። ይህ ማለት የግለሰቡ ስበፊና ሚዛኑ የተዛባ ከሆነ ደግሞ ሰውየውን የሚዘውረው ምክንያት መሆኑ ቀርቶ ስሜት ይሆናል ማለት ነው። ስሜትን ደግሞ ግለሰቡ መቆጣጠር ሲሳነው የሚያስበውም ሆነ የሚሰራው ሰራ ጭካኔ የሞላበት እንደሆነ ከእኛ ኢትዮጵያዊያን በላይ ምስክር ሊኖር አይችልም። ስሜት ለሰው ልጅ አስፈላጊ መሆኑ የሚያጠያይቅ አይደለም ስሜት አስፈላጊ የሚሆነው ግን ሰው ስሜቱን መቆጣጠር ሲችል ብቻ ነው። ስሜት የሰውን ልጅ ከመጥፎ ነገር እንድንጠበቅም የሚረዳን ህዋስ ሲሆን ይህ የሚሆነው ግን በአግባቡ ስንቆጣጠረው ብቻ ነው። አለበለዚያ እሱ የተቆጣጠረን እንደሆነ ግን ጉዳቱ የከፋ ይሆንና ግለሰብም ሆነ ቡድኖች ለፅንፈኝነት ያጋልጠዋል። ፅንፈኝነት ደግሞ ጤነኛ አመለካከት ስለአልሆነ የሀገርን ሰላምና ልማት አደጋ ላይ ይጥላል። ጤነኛ ስል አብዛኛው የህብረተሰብ ክፍል ከሚያሰበው አስተሳሰብ በጣም የወጣ ባህሪ ይይዝና ለሰላም፣ ለአብሮነት እንዲሁም ለእድገት ጠንቅ የሆነ ለማለት ነው። ባህሪ ስል ደግሞ አስተሳሰብን፣ እቅድን እንዲሁም ድርጊትን የሚያጠቃልል ይሆናል። ሰዎች በፅንፈኝነት ልክፍት ሲለከፉ መጀመሪያ የያዙትን መጥፎ አስተሳሰብ እንዴት ሊተገብሩት እንደሚችሉ በእቅድ ተመርተው ነው የሚሰሩት። ይህን በምሳሌ ለማሳያት ደግሞ የትህነግ ሆነ የኦሮሙማው ቡድን በአሁኑ ግዜ በዎገኖቻችን ላይ እያደረሰ ያለው መጠነ ሰፊ ጥፋትን መጥቀስ ይቻላል።

የሰው ልጅ ጥፍት በሚሰራበት ጊዜ ተሳስተህል በሚል ስብዕናውን ሊገራ የሚችለው ህሊና የተባለው ፈራጂ የእምሮችን ክፍል ሲሆን እሱም የሚዳብረው በምናድግበት ማህበረሰብ ውስጥ የሚኖረን ግንኙነት በአግባቡ ካልተገራ ለፅንፈኝነት የተጋለጠን እንሆናለን። አንድን መጥፎም ሆነ በጎ ድርጊት ሞራላዊም ሆነ ስነምግባራዊ ሁኔታው የሚወሰነው ግለሰቡ የሚያድግበት ህብረተሰብ ይሆናል። ምክንያቱም ህብረተሰቡ የመጥፎም ሆነ የጥሩ ነገር መደብ/standard አውጭ እሱ ስለሆነ። ይህ የመጥፎም ሆነ የጥሩ ነገር መደብ በአንድ አገር ውስጥ ወጥ ካልሆነ የባህል መቃወስ ያመጣና ለአንዱ ትክክል የሆነው ለሌላው ስህተት እየሆነ አሁን በአገራችን ያለውን የሞራል ዝቅጠት ተጠቂ እንድንሆን ምክንያት ይሆናል። ለዚህ ማሳያ የሚሆነው ደግሞ በአገራችን በዘውግ የተካለለው ክልል ነው። በእንዳንድ አካባቢዎች ይህ ክልል የእኔ ስለሆነ አንተ መጤ ነህ ስለዚህ ቦታየን ለቀህ ውጣ በሚል የገዛ ወገኑን አሳር ቁስሎን ያሳየዋል ወይንም ደግሞ እኔ ካልመራሁና የፈለኩት ካላደረኩ ብሎ ክቡሩን የሰው ልጅ በጭካኔ ሲገድለውና በሲኖ ትራክ በላዩ ላይ ሲነዳ ይህን ለሚያደርገው ፅንፈኛ አድራጉ ትክክል እንደሆነ የመጣበት ቡድን ወይንም ማህበረሰብ ተሳስተህል ስለማይለው ድርጊቱን እንደፍትህዊ ድርጊት ሲቆጥረው ሌላኛ ደግሞ ሰውን በመጣበት ዘውግ ምንያትም ሆነ በሌላ በግፍ መግደልንም ሆነ ከመልካም ስብዕና የወጣ ድርጊት ነውረኝነት ማድረግ ተገቢ እንዳልሆነ በአደገበት ህብረተሰብ ውስጥ እየተማረ ስለመጣ መጥፎ ድርጊት ባደረገ ቁጥር ድርጊቱ ስህተት እንደሆነ ስለሚረብሸው ሰላሙን ያጣል። በዚህ ጊዜ ለድርጊቱ ወይ ንስህ ይገባል ወይንም ደግሞ ይቅርታ ይጠይቃል። ይን ካላደረገ ግን ህሊናው እረፍት አይሰጠውም። የዘውግ ማንነትን እንደማጠየቂያ አድርጎ በስው ላይ ግፍ የሚሰራው እሊና የሚባለውን የሰውን ልጅ ባህሪ የሚገራውን የእእምሮችን አንዱ ውቅር ስለአላሳደገ ፅንፈኛ እና አደገኛ ሰው የመሆን እድሉ በጣም ሰፊ ነው። በሰነ ልቦና ቃል ደግሞ Dys-social/psychopathy ይባላል። በዚህ የሰነ አእምሮ ችግር የሚጠቁ ስዎች ምንም አይነት የሞራል ወስን ስለማይኖራቸው ምንም ነገር ከማድረግ ወደ ሁላ አይሉም። ፅንፈኝነትና psychopathy ተመሳሳይ መገለጫዎች አሉቸው። ታዲያ ባአንድ አገር ውስጥ ሁለት የተለያዩ የሞራል አረዳዶችን ይዘን እንዴት እንደ ሀገር ልንቀጥል እንችላለን የሚለው ወሳኝ ጥያቄ በደንብ መታየት አለበት እላለሁ።

ስለዚህ ከላይ የተጠቀሱትን ሁለት ፋፁም የተለያዩ የሞራል አተያዮችን ማስታረቅ የግድ ይላል። ሁለቱን ካላስታረቅን እንደ ህብረተሰብ እንደ አንድ አገር ዜጋ ተናቦ መስራት ስለሚሳነን ሰላምንም ሆነ እድገትን ለማስቀጠልም ሆነ ጤነኛ የሆነ ተተኪ ዜጋ ማፍራት ይሳነናል። ስለዚህ አሁን በአገራችን እየታየ ያለውን የፅንፈኝነት እስተሳስብ ልንዋጋው ይገባል። ፅንፈኝነት በጊዜ ሂደት የሚፈጠርና የሚጠፋ ስለሆነ ጊዜ ወስደን ልንታገለው የሚገባ ጉዳይ ነው። የፅንፈኝነትን አስተሳስብ በአገራችን እንዲፈጠር ያደረገው ደግሞ በውያኔ አማካኝነት ወደ ህብረተሰባችን በገባው የዘውግ ፖለቲካ ምክንያት ነው። ከዚህ አስተሳስብ ወጥተን ሰውን እንደሰው ከሚያየው ወደ ዜግነት ፖለቲካ ውስጥ ካልገባን ውስጣችን የደከመ ሰላማችን የተናጋ እለታዊ እንቅስቃሴችን ቅሳነት ያጣ ይሆናል ውስጣዊ ድክመታችን በአደባባይ ስለሚወጣ በውጭ ጠላቶቻችን የመደፈር እድሉን ደግሞ ያሰፋዋል ማለት ነው።

ምክንያቱም ሁሉንም ነገር በዘውግ መነፀር ስለሚታይ። በዘውግ መነፀር መመልከት ስንጀምር ደግሞ አጠቃላይ በሆነውና አገራዊ ጉዳይ ግድ የለሽ ወይንም የእኔ ሰላልሆነ አያገባኝም ወደሚል አስተሳስብ ይወስደናል። እንደ ማህበረሰብ ወጥ/integrated የሆነና የተባበረ ሀይልን መፍጠር ካልቻልን አሁንም ለጠላቶቻችን ጥቃት ተጋላጭ እንሆናለን። ስለዚህ ይህ ከላይ የተጠቀሰው status qua መለውጥ የግድ ይሆናል። ይህን መቀየር የሚያስፈልግበት አንደኛው ምክንያት የሰውን ልጅ እንደ ሰው የመታወቅ መብቱን ስለሚሸር” thymes” (the part of the soul that sickes recognition) ምክንያቱም ሰውን በዘውጥ እንጂ እንደ ሰው ስለማያውቀው። ሁለተኛው ምክንያት ደግሞ የሰውን ልጅ የመከበርና እንደሰው እኩል የመታየት መብቱን የተጻረረ ስለሆነ “Isothymia” (demand to be respected on equal basis with other people) ምስተኛው ምክንያት ደግሞ ለሰላም እና ለእድገት ጠንቅ ስለሆነ መቀየር አለበት እላለሁ።

ታዲያ ይህ አስተሳሰብ እንዴት ይቀየራል በሚለው ጥያቄ ታክኬ ወደ ዋናው እርዕስ እገባለሁ። የዘርፉ ሳይንስ እንደሚነግረን ከሆነ ለውጥ ከራስ እንደሚጀምር ነው። ስለዚህ የአገራችንን ችግር መቅረፍ የሚጀምረው እራስን ለመለወጥ በመዘጋጀትን ይሆናል። መቅረፍ የሚለውን ቃል ስጠቀም ሆን ብየ ነው ምንያቱ የአገራችን ችግር ውስብስብና ዘርፈ ብዙ ሰለሆነ እና ውስብስብ እንዲሆን ያደረግነው ደግሞ እኛ ዜጎቹም ሰለሆን እራሳችንን በመቀየር ለአገራችን ባሻገምናት ድራቶ ልክ እራሳችንን በመለወጥ ችግሩን መቅረፍ ይቻላል የሚል አረዳድ ስላለኝ ነው።

ለውጥን እውን እንዲሆን ከሚያደርጉት ገፊ ምክንያቶች ዋነኛው ነገር ደግሞ የሰው ልጁ ለመቀየር በሚፈልገው ባህሪና በዚህ በውስጡ ለረጅም ጊዜ አብሮት በኖረ ባህሪ ተቀየሮ አልቀየርም መሆኑን በሚደረግ ፍትህያ ለውጥ ሊመጣ እንደሚችል የማህበራዊ የስነ ልቦና ህኪሙ Alfred Lorenzer ይናገራል። ምክንያቱም ሰውየው እራሱን በደንብ ያወቀ በመሆኑ። እራሳችንን ስናውቅ ደግሞ ጠንካራና ደካማ ጎናችንን ስለምናውቅ የደካመውን ማሻሻል ይቻላል ማለት ነው።

ታዲያ እራስን መቀየር ቀላል ስራ ስላልሆነ በየ ዕለቱ ከእራሳችን ጋር በመማከር የምንጀምረውና ይህን ረጅም ጊዜ የሚወስድን ስራ ለማሳካት ደግሞ ከራሳችን ጋር ቃል በመግባት የአጭርና ይረጅም ጊዜ እቅዶችን በማውጣት የምናከናወነው እልህ አስጨራሽ ትግልን የሚጠይቅ ጉዳይ ነው።

እንደ ማህበራዊ የስነ ልቦና ባለሙያ Pro. Carl Dweck ጥናት መሰረት የሰው ልጁ እራሱን ለመቀየር መነሻ የሚሆነው እራስን በማወቅ እንደሆነ ታስተምራለች። እራስን ለመቀየር ደግሞ የእራስን Mind-set ማየት ተቀዳሚ ይሆናል። Mind-set ወይም አስተሳሰብ ስለራስ ማንነትና ምንነት ለማወቅ የሚያስችል ቲዩሪ ሲሆን ትኩረቱ ደግሞ የሰው ልጁ ምን እንደሚያስብ ለማወቅ ሳይሆን ምን እንደሚያስብ ለማወቅ የሚያስችል አስተምህሮ ነው። የአስተሳሰብ ዘዴችንን በመመርመር በእለታዊ ውሎችን የሚያጋጥሙንን ተግዳራቶች እንዴት እድርገን በአስተሳሰብ ለውጥ ማሸነፍ እንደምንችል ያስተምራል። እንደ Dweck አስተምህሮ ከሆነ እያንዳንዳችን ስለእራሳችን አስተሳሰብ ባውቅን ቁጥር እራሳችንን ለመለውጥ አይከብደንም። ይህን ባደረግን ጊዜ ማህበራዊ ሂደታችንም ሆነ እለታዊ ውሎችን የተሳካ ይሆናል።

Dweck በአስተምህሮዋ ሁለት አይነት አስተሳሰብ/Mind-set እንዳለ ትናገራለች። አንደኛው ዝግ/Locked አስተሳሰብ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ Developing mind- set/ አወንታዊ አስተሳሰብ ይባላል። ከላይ እንደ ጠቀስኩት የሰው ልጁ የአስተዳደግ፣ የተፈጥሮ እንዲሁም የስነ ልቦና ውጤት ነው። ተፈጥሮን ተመክሮ ባያድነውም ስው ብተፈጥሮው ምክንያት ውስንነት ቢኖረው እንኳን ከአካባቢው በሚያገኘው አዎንታዊ መልስ በመታገዝ በተፈጥሮ ያለበትን ውስንነት ሊሻሻል ይችላል። ያደግንበት ማህበራዊ እና ስነ ልቦናዊ ስራት በእኛ ዕለታዊም ሆነ መጭ እድል እይነተኛ ሚና ይጫወታል። ይህ በረጅም ጊዜ ያካበትነው ልምድ እና ወግ/socialisation proces ይለኛን የእሁን ማንነት በአሉታዊም ሆነ በአዎንታዊ መልኩ ተፅዕኖ ይቀርፅናል። ምክንያቱም ይህ ለረጅም ጊዜ በሂደት ወደ ውስጥ የገባው ልምድና ወግ/cognitive map በአእምሮችን ላይ ተስሎ ነገሮችን የምናይበት፣ የምንተነትንበት ፣እንዲሁም የምንተረጉምበት በዚህ cognitive map አማካኝነት በመታገዝ ነው። ታዲያ ይህ cognitive map ለረጅም ጊዜ በስሜት ህዋሳቶቻችንም ሆነ በአመክንዩ ያገኘነው እውቀት የተዛባ ከሆነ በእለታዊ እንቅስቃሴችን ላይ ችግር ሊፈጥር የሚችል ሰለሆነ ይህ አስተሳሰብ ለመቀየር መጣር አላብን። ታዲያ በእድገታችን ሂደት ላይ አንዳንድ ጎጂ ወይን አሉታዊ አስተሳሰቦችን ልናሳድግ እንችላለን። ለምሳሌ ወያኔ አገራችንን ከተቆጣጠረ ጊዜ ጀምሮ ማለትም ላለፉት 30 ዓመታት በተለያዩ የአገራችን ክልሎች ያደጉ ወጣቶችን እንደ ዜጋ የማስብ እቅማቸውን ጥያቄ ምልክት ውስጥ ያስገባው ዘውጋቸውን ብቻ ቅድሚያ እንዲሰጡ ሆነው በማደጋቸው ነው። ይህ አስተዳደግ ደግሞ ልክ Dweck እንዳለችው ዝግ የሆነ አስተሳሰብ እንዲያሳድጉ ምክንያት ሆኖቸዋል። ዝግ የሆነው አስተሳሰብ ወጣቶቹን ከእነሱ ውጭ ያለውን የሌላ ክልል ወጣቶች እንደጠላት እንጂ እንደ አንድ አገር ስው ስለማያዩቸው በወጣቶቹ መሀል ሊኖረው የሚገባው ማህበራዊም ሆነ ፖለቲካዊ ግንኙነት ጤነኛ

እንዳይሆን አድርጎታል ባይ ነኝ። ይህ ዝግና አሉታዊ አስተሳሰብ የመጣው ደግሞ በየ ክልሎቹ በተለይ ደግሞ በትግራይና በኦሮሚያ ክልሎች ያደጉ ወጣቶች እየተነገራቸው ያደጉት ትርክት አማራጭና ኢትዮጵያ ጠል ስለሆነ ይህ አስተዳደግ በወጣቶቹ አስተሳሰብ ላይ አሉታዊ አስተሳሰብ ፈጥሮ አገራችንን እያመሳት ይገኛል። ይህ ማለት ታዲያ ሁሉም በትግራይ እና በኦሮሚያ ያደጉ ወጣቶች አሉታዊ አስተሳሰብ አሳድገዋል ለማለት እንዳልሆነ አንባቢ እንዲገነዘብልኝ እፈልጋለሁ።

ዝግ የሆነው አስተሳሰባችን የመመራመርን፣ የመፍጠርን እንዲሁም የባለ ብሩህ አእምሮ ባለቤት እንዳንሆን ስለሚያደርገን ከተለመደው ነገር ውጭ ያሉትን ብዙ ነገሮች እንዳናይ ስለሚጋርደን የIQ ደረጃችንም የወረደ ይሆናል። ሰው ነፃ ሆኖ ሳይዋከብ ማሰብ ሲችል ነው የእውቀት አድማሱን ማስፋት የሚችለው። በስጋትና በፍርሀት ውስጥ የሚኖር ከሆነ በየእለቱ የሚቀስማቸውን እውቀቶች መያዝ ይሳነዋል። ምንም እንኳን በዙሪያው የከበበው ወከባና ፍርሀት ካለ በስው ልጄ አእምሮ ውስጥ የሚገኘውና እለታዊ ክንውኖችን ስናደርግ እና ያደረግነውንም ክንውን መልሰን እንድናስታውስ የሚረዳን short memory ለጊዜው ከጥቅም ውጭ ስለሚሆን የሆነውን ለማስታወስ እንቸገራለን። ለዚህም ይመስለኛል ጠቅላይ በጂምላ ኢትዮጵያውያን የshort memory ችግር አለባቸው እያሉ የሚዘባቡቱበን። ጠቅላይ ያልተረዱት ነገር ግን ኢትዮጵያውያን በምን አይነት የሰነ ልቦና ጫና ውስጥ እንዳሉ መገመት ስለተሳናቸው እና እሳቸው የሚዘውሩት የዘውግ ፖለቲካ ያስከተለው መዘዝ መሆኑን ነው።

ከላይ ባጭሩ እየተከተልን ያለው እና ወደ ውስጣችን የገባው የዘውግ ፖለቲካ እንዴት አድርጎ Locked mind-set እንድንይዝ እንዳደረገን እና ይህ እስተሳሰብ ደግሞ ጎጂ ስለሆነ በአጭሩ ለመግለፅ የሞከርኩበት መሆኑን ነው። ከዚህ በታች ደግሞ ይህን ስንቅይር በምን አይነት አስተሳሰብ መተካት እንዳለበትና እንዴት የሚለውን በአጭሩ ለማሳየት እሞክራለሁ።

ከላይ ስጀምር ሁለት አይነት Mind-set/አስተሳሰቦች እንዳሉ ጠቅሽ ነበር። የመጀመሪያውን Locked mind-set/ዝግ አስተሳሰብ ብዩ ከላይ የጠቀስኩት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ Developing mind-set/አዎንታዊ አስተሳሰብ ነው። ይህ አስተሳሰብ ተራማጂ አስተሳሰብ ሲሆን አዲስ ነገርን ለማወቅና የፈጠራንም አቅም ስለሚያጎለብት በህብረተሰብ ማህል ጤነኛ የሆኑ ግንኙነቶች እንዲዳብሩ የሚያስችል አስተሳሰብ ነው። ይህን አስተሳሰብ መያዝ የምንችለው በሁለት ነገሮች አመካኝነት ይሆናል። አንደኛው በጥሩ ቤተሰብ ወይም አካባቢ ውስጥ ያደግን ስንሆን ወይም ደግሞ አስተዳደራችን ጥሩ ያልነበረ ሆኖ ነገር ግን እራሳችንን ለማወቅ ስንፈትሺ ይህ ባህሪ የእኔ ደካማ ጎን ነው ስለዚህ መቀየር አለበት ብለን ስንወስን ልንይዘው ይምንችልና የሚገባ አስተሳሰብ ይሆናል። አዎንታዊ አስተሳሰብ የሰው ልጄ በየጊዜው እየተለወጠ መሄድ ያለበት መሆኑና ጊዜውን የዋጀ አስተሳሰብን በመላበስ ግለ ሰብም ሆነ ህብረተሰብ ወደ ሰላማዊና ልማታዊ ጎዳና እንድንይዝ ይረዳናል። ስለዚህ የሰው ልጄን ከመለወጥ የሚያግዱትን እና ችግር ናቸው የሚላቸውን የዝግ አስተሳሰብ ባህሪያትን መቀየር እንደሚያስፈልግ Dweck ታስተምራለች።

አሁን ደግሞ እንዴት የዝግ አስተሳሰብ ባህሪያትን መቀየር እንደምንችል ከዚህ በታች ለማቅረብ እሞክራለሁ። የዝግ አስተሳሰብ ባህሪያትን ለመቀየር አራት አስፈላጊ ሂደቶችን ማለፍ እንደሚጠይቅ Dweck ትናገራለች። እነዚህ እራት አስፈላጊ ሂደቶች 1. ተግዳሮት/ Challenge 2. ጥረት/Effort 3. ሂስ/Critices 4. አርዳዖ ሊሆኑ የሚችሉ የሌሎች ሰዎችን ስኬት መፈለግ የሚሉት ናቸው። እስኪ በቅደም ተከተል እንያቸው።

1ኛ) ተግዳሮት

ሂደት በውጣ ውረድ የተሞላች እንደመሆኑ መጠን አንዳንዴም ልንወጣም የማንችል የሚመስል ተግዳሮትም ይገጥመናል። ታዲያ የሚገጥመንን ተግዳሮት ለመቀየር ወኔ ካጣን በዝግ አስተሳሰብ ተሸበን ከገጠመን ተግዳሮት መውጣት እንቸገራለን። ተግዳሮትን ግን እንደ አንድ ለለውጥ ምቹ የሆነ አጋጣሚ ቆጥረን ትግል ስንጀምር ይማይለወጥ የሚመስለውን ተግዳሮት መቀየር እንችላለን። በዚህ ጊዜ በሂደታችን አይተነው የማናውቀውን ደስታ በውስጣችን ይመጣና ይህን ጥሩ ልምድ ለሌላ ጊዜም በተመሳሳይም ሆነ በተለየ ፈተና በምንወድቅበት ጊዜ ከገጠመን

ተግዳሮት መውጣት እንደምንችል ያስተምረናል። ስለዚህ ተግዳሮትን እንደ እንድ የለውጥ እድል አይተን ተግተን ከሰራን የማይቀየር ነገር የለም።

2ኛ) ጥረት/Effort

የሰው ልጅ ጥረቱ በእቅድ እና በእውቀት ከሰራ የማያሸንፈው የሂወት ተግዳሮት አይኖርም። ተግዳሮቱ በሚጠጥርበት ጊዜ ተስፋ ሳንቆርጥ ተግተን ከጣርን የማይቻል ነገር አለመኖሩን ማመን። ይህን ባደረግን ቁጥር ደግሞ መሻሻል የሚገባውን ደካማ ጎናችንን እያሻሻልን ከስዎች ጋር የሚኖረንን መልካም ግንኙነት በማዳበር እራሳችንን በመለወጥ ለአገርም ሆነ ለሌሎችም አስተዋፅኦ እናደርጋለን።

3ኛ) ሂስ/ Critices

ሰው እንደመሆናችን መጠን ከአካባቢያችን ጋር ግንኙነት እናደርጋለን። ከአካባቢያችን ጋር በምናደርገው ግንኙነት አሉታዊም ሆነ አዎንታዊ ምላሾችን እናገኛለን። አካባቢ በእኛ ማንነት ላይ ትልቅ ተፅእኖ ስለሚደርግ ከአካባቢያችን የምናገኘውን አዎንታዊ ሂስን እራስን ለመቀየር በሚደረገው አድካሚ ጉዞ ላይ እንደግባአት ስንጠቀምበት ለውጣችንን እውን ያደርገዋል። አዎንታዊ ሂስ በምናገኝበት ጊዜ ለምን እንደዚህ ተባልኩ ብለን ከማኩረፍ ይልቅ ሂሱን ተቀብለን መስተካከል ያለበትን ባህሪ ማስተካከል አዎንታዊ አስተሳሰብን እንድናሳድግ ይረዳናል።

5ኛ) አርዳያ ሊሆኑ የሚችሉ ስዎችን ስኬት መፈለግ

ከተለመደው አስተሳሰብ ከምናውቀው እለታዊ ሂደት ወጥቶ ወደ ማናውቀው ለውጥ ስንሄድ ሁሌ ውስጣችን በስጋት ይዋጣል። የያዝነው ነገር መቀየር እንዳለበት እያመንን በሌላ በኩል ደግሞ ወደማናውቀው ለውጥ መሄድን እንፈራለን። በነዚህ ሁለት የውስጥ ተቃርኖ ውስጥ በምንጋጭበት ጊዜ አርዳያ ሊሆንን እንደኛ በተጠቀሰው ተቃርኖ ውስጥ ያለፈና አሁን በስኬት ላይ ያለን ስው አግኝቶ የሱን ልምንድ መውሰድ ለምንፈራው ለውጥ ፍቱን መዳህኒት ይሆናል።

እነዚህ ከላይ የተጠቀስኩቸውን አራት ለለውጥ መሰረት የሆኑን ነገሮች ሳንታክት በእቅድ ከሰራናቸው እራሳችንን እንድናውቅና መቀየር ያለበትን ማንነታችንንም ለመቀየር ያስችሉናል። እራሳችንን ከቀየርን ለአገራችንም ቤዛ በመሆን ጤነኛ የተናበበ ህብረተሰብ ለመፍጠር ያስችለናል። ይህ ሲሆን ደግሞ አገራዊ ጥንካሪያችን ሊያድግ ስለሚችል የውጭ ጠላቶቻችንም እኛን ከመተናኮል ይቆጠባሉ። በእኔ አመለካከት የችግሮች ሁሉ ምንጭ እያንዳንዳችን ነን ብዬ እሞገታለሁ። ምክያቱም በአገራችን ዉስጥ እየተከናዎነ ያለው አገርን የማፈረስና ዜጎችን በመገደል፣ በማፈናቀል፣ በማሳደድ ሂደት ዉስጥ የእያንዳንዳችን እጂ አለበት ብዬ አስባለሁ። ምንያቱም እያንዳንዳችን በፈርሃት እረደን ለተዎሰኑ በዘውግ ላበዱ ጹንፈኞች እንደፈለጉ እንዲሆኑ ስለፈቀድንላቸው።

ተፈፅሎ።